ביאורי ה"פנים יפות" על בחירת יהושע

ארון הנביאים הדואג להנהגת ישראל לאחר שנגזר עליו למות במדבר, פונה אל השי"ת בבקשה: יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה (במדבר כז, טז-יז).

תשובת הקב"ה לנאמן ביתו הוא: קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת ידך עליו וגו'. ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל (שם יח-כ). **ומהראוי להבין מה הוא הדבר שבו נתייחד יהושע מכל גדולי דורו, שהיו כולם תלמידי רבן של ישראל משה רבינו. ושבגללו בחר רק בו הקב"ה, להנהיג את ישראל ולמלאת מקומו של הרועה הנאמן.**

את סודה של הבחירה הזאת חושף לפנינו גאון ישראל רבינו פנחס הלוי זי"ע רבה של פרנקפורט, שקיבל תורה מפיו הקדוש של ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע, בספרו "פנים יפות" על התורה (פרשת פנחס ד"ה קח לך את יהושע), **ודבריו המה יסוד מוצק לדורות, בהבהרת ייחודו של המנהיג הראוי להורות לישראל אורחות חיים, בהתאם לקבלתו המושלמת מרבו.**

אחד מאלף מצאתי – בגלל נכונותו לקבל מרבו, בניגוד לאחרים ששואפים להשפיע

התוה"ק מעידה על יהושע בן נון: ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל (שמות לג, יא). כלומר "**שהקטין את עצמו ולא למד לאחרים להשפיעם מתורתו, אלא לא מש מתוך האהל, לקבל הכל ממשה**".

רק זה שכל עוד רבו חי, אינו מחפש דרכים בהם יוכל להשפיע לאחרים מתורתו, ומוסר נפשו על כך, עד שאינו מש מתוך אהלו של רבו, על מנת למצות את כל מה שרק יהיה ביכלתו להוסיף ולקבל, הוא הראוי להיות מנהיג ישראל, המדריכם בדרכי יושר, והמלמדם להועיל תורה ומצות.

סמוכין לכלל גדול זה, מוצא ה"פנים יפות" בדבריהם ז"ל (ויקרא רבה ב, א, וביותר, קהלת רבה ז, כח) על הכתוב: אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי (קהלת שם) "בנוהג שבעולם אלף בני אדם ונכסיון למקרא יוצאים מהו מאה למשנה, יוצאין מהו עשרה לתלמוד, יוצא מהם אחד להוראה, הדא הוא דכתיב: אדם אחד מאלף מצאתי". והתמיהה רבה כי מתוך מספר גדול ורב של אלף הנכנסין למקרא, הרי בסופו של דבר נותר רק אחד בלבד הראוי להוראה, והכיצד ניתן להבין זאת.

ברם התשובה לכך נמצאת בפסוק עצמו: ואשה בכל אלה לא מצאתי, כי בזה רמז החכם מכל אדם כאן על היסוד האמור, שהרי אשה היא כיניי לבחינה של מי שמקבל השפעתו מאחרים, כמו שמצינו בחז"ל (תיקוני זוהר פט, א) דכל מאן דמקבל אייהי נוקבא, מאתר דאיהו מקבל, כלומר, שבגלל החסרון שאותם התלמידים שנכנסו למקרא, למשנה ולתלמוד, לא מיצו את מלוא האפשרות לקבל מרבם, כך שלא היו בבחינת אשה המקבלת, לפיכך רק: אדם אחד מאלף מצאתי – אחד בלבד הוא היוצא להוראה, ואילו האחרים לא הגיעו לכך.

ההסבר לסיבתו של החסרון נעוץ בכך: "**שרוב המקבלים אינם מספיקים לקבל מרבם כל הצורך, מפני שטרודים להשפיע לאחרים, ואשה בכל אלה לא מצאתי – שלא מצאתי מקבל גמור**".

אך שונה מכולם היה יהושע בן נון, שלא מש מתוך האהל, מתוך רצון עז לקבל ככל האפשר מתורת רבו, מבלי להפסיד מזמנו בגלל השפעה על אחרים, ונמצינו למדים כי בכדי לזכות להנהגה ולהיות ראוי להוראה, דרושה נכונות מוחלטת ללא הנבלה, לשם קבלה בלתי פוסקת מרבו ככל האפשר כאמור.

ורחוק מפנינים מכרה – המוכר מתורתו בטרם עת

מצינו בחז"ל (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד) על הכתוב: אשת חיל מי ימצא (משלי לא, י) זו תורה. וממשיך לבאר ה"פנים יפות", כי הכונה היא לאותו תלמיד אמיתי שהוא בבחינת אשה המקבלת, ועליו נאמר פסוק זה, כי "**יקר מאד למצוא מקבל גמור" הראוי לתואר זה של "אשת חיל – שכל כוחה וחילה לקבל מרבו**".

ונחמד מאד המשך הפסוק: ורחוק מפני־נים מכרה (שם) "שמצינו שבחר השי"ת ביהושע, שלא מש מתוך האהל, ולא רצה להיות מוכר – לאחרים מתורתו – **אלא כל ימיו היה לוקח ומקבל מפי משה, אבל אותם שהיו משפיעים לאחרים, היו רחו־קים מפניני התורה**".

כלומר, רק יהושע שלא היה מוכן למכור מתורתו לאחרים, כל עוד היה ניתן לו לקנות מתורת רבו, הוא זה שזכה להיות קרוב לתורה הנמשלה לפנינים. מה שאין כן אלו שויתרו על הקבלה מהרב, והעדיפו להשפיע מתורתם לאחרים, בדוגמת מכר הנמכר לאחרים – מכרה – בודאי שהם "רחוקים מפניני התורה". וכל זאת בגלל הנכונות למכור, בשעה שאפשר עוד לקנות חכמתה של תורה אצל רבו.

בטח בה לב בעלה – שהוא מבחין לב רבו

אותו הראוי לתואר התלמיד האמיתי, זוכה לרדת לסוף דעתו של רבו, ועליו נאמר: בטח בה לב בעלה (משלי שם, יא) "היינו שהוא מבחין לב רבו, כדרך שאמרו חז"ל (עבודה זרה ה, ב) על הכתוב: ולא נתן ה' לכם לב לדעת (דברים כט, ג) לא קאי איניש על דעתיה דרביה עד ארבעין שניי". ברם הלה שהוא תלמיד המקבל בשלימות, אין ספק "וזהו דבר בטוח" שיוכל לעמוד על דעת רבו, שהרי מצינו: יגעתי ולא מצאתי אל תאמין (מגילה ו, ב) ואין לך יגיעה גדולה מזו, בהיותו ניצב הכן לקבל רשות רבו בכל עת "לכך אמר: בטח בה לב בעלה, שהוא בטוח וישכל ויבין הדבר לאמיתו".

זאת ועוד, מובטח הוא בסיעתא דשמיא, לא רק בכל מה שקשור לחדודי, אלא אפילו לאוקמי גירסא, שזה תלוי בסיעתא דשמיא (מגילה שם) ועל כך נאמר: ושלל לא יחסר "שיזכור כל מה שלמד מרבו". וזו היא מעלתו המיוחדת של יהושע, שבגללה נבחר למלאת מקומו של משה רבינו. והוא שאמר השי"ת למשה: קח לך את יהושע – להו־רות כי הגיעה שעתו להורות ולהנהיג, ולכן נצטוה "שיקחתו בדברים להשפיע לאח־רים". וכל זה זכה מכוחה של קבלה שלימה מרבו, ועליו נאמר: איש אשר רוח בו "היינו שהעלה מכל אדם רוח קדושתו בקרב לבו".

נוצר תאנה ולא לקטה קודם זמנו יאכל פריה

בעקבות היסוד המבואר, נוכל להבין מה שאמרו ז"ל (במדבר רבה כא, יד) שהקב"ה אמר למשה על יהושע: נוצר תאנה יאכל פריה (משלי כז, יח) יהושע – הרבה שרתך, והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך יכו', הואיל והוא שרתך בכל כחו, כדאי הוא שישמש את ישראל, שאינו מאבד את שכרו, קח לך את יהושע בן נון, לקיים מה שנאמר: נוצר תאנה יאכל פריה.

דומה, כי הדברים מפורשים כאן, ששכרו של יהושע להנהיג את ישראל בדין הוא, על כך שהיה נוצר תאנה, שלא אכלה פגה – לפני זמן לקיטתה, ומאחר שהיה משכים ומעריב לבית הועד, ולא פנה להשפיע מתל־מודו לאחרים, כל עוד יכול היה לקבל משפע תורת רבו, לפיכך כעת הגיע השעה שיאכל פריה להיות משפיע מתורתו לאח־רים, וכמו שנאמר בהמשך הפסוק: ושומר אדוניו יכובד, היינו שלא זו בלבד שנצר את פתחי פיו, בבחינת נוצר תאנה, ולא לקטה קודם זמנה, אלא ניצב על משמרתו ללא הרף, באופן של: שומר אדוניו, השומר צעדיו ועקבותיו בכל אשר יפנה, ולפיכך: יכובד – ראוי הוא לכל הכבוד הזה של הנהגה והוראה לישראל.

החכם שבדור – צינור החכמה לדורו

דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר, וכך מוצאים אנו בדברי ה"פנים יפות" יסוד נוסף המשלים את הבי־אור שלפנינו, והוא מה שכתב (פרשת חיי שרה ד"ה ואברהם זקן בא בימים) בביאור מאמרם ז"ל: ומתלמידי יותר מכולם (תענית ז, א) כי: לאו מכל אדם זוכה ללמוד (עירובין מז, ב) "**מפני שהתלמידים נשמתם נאצל משרשם, שהוא נשמת הרב המלמד אותם, ואי אפשר לו לקבל החכמה אלא מצינור שהוא שורש נשמתו, הרי כשרצון השי"ת להשפיע לתלמידים, לכל אחד חלק־חכמתו, הוא משפיעו דרך הצינור שהוא שורש נשמת החכם**".

לפנינו חידוש, שחכמת החכם ניתנת לו משמים, בכדי שישפיע לתלמידיו, ולכן אמרו: ומתלמידי יותר מכולם, כי כל חכמתו נובעת מהם – בזכותם, ומה שאמרו: איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד, א) הכונה היא לכך שהחכם "מקבל מכל התלמידים, שעל ידם הוא מקבל חכמה להשפיעם". ולפי זה יובן שפיר מעלת יהושע, שלא זז מלקבל תורה מפי משה, שהרי כל עוד החכם משפיע, מיתוספת חכמתו, כך שהרב והתלמידים תלויים זה בזה.

ותראה עוד מה שביאר (שם) על כך שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בברכת אהבת עולם, לבקש ולהתפלל והאר עינינו בתורתך, ולכאורה תמוה וכי כל אחד ראוי לבקש בקשה זו, השייכת לחכמי התורה, ומה יעשה זה "ששכלו קצר מלהבין, זולת המשפיע להם".

ברם התפלה היא שהקב"ה יאיר עיני החכמים בתורתו, באופן "שכל אחד ואחד יוכל לקבל ממנו כפי חלקו". וזו היתה הברכה שנתברך אברהם אבינו ע"ה, כפי שנאמר: ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (בראשית כד, א) ולמדו חז"ל (יומא כח, ב) מפסוק זה שאברהם אבינו היה זקן וישב בישיבה, היינו שהש־פיע מחכמתו שנתברך בה "שקיבל הוא כל חלקי החכמים הראוי להם, והיינו דכתיב: והי' ברך את אברהם בכל" (ועיי"ש מה שביאר שאם החכם אינו משפיע לתלמידים, חכמתו מסתלקת ממנו, כיון שבכך נסתם ציונור החכמה עיי"ש).

בקשת משה רבינו – קירוב הגאולה

בא וראה מה שכתב ה"פנים יפות" (פרשת פנחס ד"ה יפקוד ה' אלקי הרוחות) כי כל רצונו של הרועה הנאמן היה "לקרב את הגאולה הנצחית", וכשם שבתחילת שליחותו כשנגלה אליו הקב"ה, היתה בקשתו: שלח נא ביד תשלח (שמות ד, יג) "היינו אליהו הנביא אשר תשלח בקץ הימין, דכתיב: הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא (מלאכי ג, כג)", כך גם "בשעת פרידתו, ביקש: יפקוד ה' אלקי הרוחות" וכונתו היתה לביאת המשיח.

כלומר, מאחר שהזכיר בבקשתו לשון זו של: אלקי הרוחות, כיון לגאולה העתידה על ידי משיח, שהרי נאמר בו: ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה' (ישעיה יא, ב), ולכן נקט בלשונו אלקי **הרוחות**, בתור רמז לאותן רוחות שיזכה להם המשיח לבדו, וביותר שנאמר בו: והריחו ביראת ה' (שם, ג) ודרשו ז"ל: שמשיח יהיה מורה ודאין (סנהדרין צג, ב) וזו היתה תכלית בקשתו "שרצה לקרב את הגאולה הנצחית".

להלן ממשיך הוא לרמוז בהמשך הכתו־בים: איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם, אשר יוציאם ואשר יביאם (במדבר כז, טז-יז), שנרמז בכאן בשורת אליהו, ולכן נאמר: אשר יצא לפניהם "**הוא אליהו שיבוא לבשר בתחילה**" ורמז נפלא בדבר כי ראשי תיבות: ה'עדה א'שר י'צא ל'פניהם ו'אשר, **הוא אליהו**" היינו שעתיד הוא לבשר גאולתכ׳ של ישראל – לפני ביאת הגואל.

וזה שנאמר: אשר יוציאם ואשר יביאם, הכונה למלך המשיח בעצמו "שיבוא במהרה בימינו **שיוציאנו מן הגלות, ויביאנו להר הקודש**" במהרה ומתוך חסד ורחמים אכי"ר.

◇ הרב שלום חיים פרוש

מי ראוי להיבחר למנהיג ישראל

פיצוחי כהן

פיצוחים ופירות מיובשים

הספקה טריה יום יומית

רח' מחנה י"ה־ז"ד־ה 24 י"ם • טל. 252085 •

פיצוחים ופירות מיובשים

טריים יום יום

הכל אצל **"פיצוחי כהן"** בשוק מחנה יהודה

כל הפיצוחים והפירות היבשים

בהכשר הבד"ץ של בעלזא – מחזיקי הדת בא"י

מתקבלות הזמנות לשמחות, אירועים ובתי עסק

נהנית ספר לחברן – לא נהנית ספר לנו!

חדש

מרכז מוסדות "בית מלכה" בארץ־ישראל

כסא דנחמתא

משתתפים אנו בצערו של ידידינו היקר רודף צדקה וחסד ראשון לכל דבר שבקדושה טוב העין וטוב הלב

ה"ה הרה"ח ר' **נפתלי הערץ זינגער** הי"ו

אמשטרדם יצ"ו

ולכל המשפחה הכבודה שתחי'

עם פטירת אמו ע"ה

הצדקנית אשת חיל מנב"ת רודפת צדקה וחסד רבת פעלים לתורה

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד ובהמשך פעלכם לתורה וחסד תמצאו נוחם

ב'הנהלה

הרב אברהם יודא פיינר